Bertel Haarders nytårsprædiken

Taler
Bertel Haarder
Undervisnings- og kirkeminister

Dato
1. januar 2006

Omstændigheder
En gang imellem inviteres en politiker, forfatter eller kendt kulturpersonlighed til at prædike ved en gudstjeneste i folkekirken. En person, der ikke er ordineret som præst, kaldes en lægprædikant.

Prædikenen er holdt af kirke- og undervisningsminister Bertel Haarder ved årsskiftet 2005/2006. Sendt på DR.

Vi har hørt evangeliet om ordet, der var i begyndelsen, som skabte, hvad det nævnte. Siden har det vandret fra slægt til slægt.

Vi har sunget om digternes ord, der flyver over gravene som fuglene over havene.

Fuglene flyver som vind på vinger
Let over vildene hav
Skjaldene flyver, som rimet klinger
Glat over slægternes grav.

Ordene går fra mund til mund og forbinder os med tidligere og kommende generationer.

F.eks. de konger og dronninger, der har ligget her i Sorø Klosterkirke i mange hundrede år. Valdemar Atterdag, Christoffer d. Anden, og biskop Absalon - og Holberg - og ude ved sydsiden Ingemann, der skrev sine morgen- og aftensalmer her ved Sorø Akademi. Margrethe d. Første skulle også have ligget her, men hun blev røvet af den slemme biskop i Roskilde, Peder Jensen Lodehat.

Hvis de nu stod op af deres sarkofager her i kirken, ville vi ikke kunne forstå, hvad de sagde, og de ville ikke kunne forstå os. Så meget har sproget og alting ændret sig. Men hvis vi stiller alle kongerne op i rad og række, hele kongerækken, så ville de alle kunne tale med sidemanden.

De gamles ord kan nå os, når de går fra mund til mund. Her i kirken har ordene lydt fra slægt til slægt. Ordene har ændret sig, men indholdet er det samme, og vi kan forstå dem, fordi de vigtigste grundforhold i tilværelsen er de samme.

Til alle tider har mennesker behov for at bringe sig i forhold til tilværelsens konstanter, det, vi ikke kan ændre med al vor viden og alle vore kunster - døden og evigheden, ondskaben, kærligheden. Vi bliver aldrig færdig med det, og vi bliver aldrig enige om det, for sandheden er skjult. Derfor er religion i centrum af menneskers liv og nu også i verdenspolitikken som ikke set siden 30 årskrigen.

Vi har netop set, hvordan der kan pustes liv i gamle myter. F.eks. om den gode Balder og den svigefulde Loke, som vi netop har set i TV-julekalenderen. Og vi ser det i nye myter som Tolkiens Ringenes Herre - og i Narnia-myten om den gode løve, der ofrer sig og derved besejrer den onde dronning og genopstår. Denne den dyreste hollywoodfilm til dato havde premiere i Julen og samler nu fulde huse. Skaberen af Narnia-myten, C.S. Lewis, var i øvrigt ateist, men endte med at blive overbevist om sandheden i den historiske Jesus-figur.

De bibelske fortællinger har både mytisk kraft og sandhedskraft. De handler om noget, der har gyldighed for alle mennesker til alle tider.

Derfor kan vi tro på den samme gud og bruge de samme ord som har været overleveret siden Oldtiden.

Og derfor kan vi bruge de samme dåbsord, nadverord, trosbekendelse og salmer, som har lydt i generationer.

I dag er det kun de færreste, der siger trosbekendelsen og beder aftenbøn og bordbøn. Men salmerne lever. De synges mere og mere. I Folkekirkens 500 ungdomskor og af de 20.000 minikonfirmander. Ved de store salmearrangementer, ved morgensamlinger og juleafslutninger.

Jeg tror, det er salmerne, der i dag bærer Guds ord videre. De salmer, vi synger ved dette nytår, vil også blive sunget om 100 år. I salmerne går ordene videre til næste generation, når vi synger dem i kirken og skolen - og for de små børn, når de skal sove trygt.

I Danmark har ordene og salmerne fået dansk klang, dansk udformning og

dansk tradition. Der er kristne spor overalt i dansk kultur, i musik, arkitektur, billedkunst, litteratur. Vi finder aftryk fra de bibelske fortællinger i utallige udtryk, talemåder og ordbilleder, som er blevet ét med det danske sprog.

Kristendommen har virket ind på kulturen, men kulturen har også virket ind på den kristne forkyndelse. Menneskets vej til det kristne ord går gennem den velkendte hjemlige kultur.

Derfor ville Luther have det hele oversat til nationalsprog. - Grundtvig gik videre. Han var hele livet dybt optaget af sammenhængen mellem det menneskelige og det kristelige.

For ham er det menneskelige ikke noget, der svæver uafhængigt at tid og sted. Alle er vi sat ind i en kulturel, national sammenhæng. Han kaldte det folkelig sammenhæng.

Uden at kende den sammenhæng kender vi ikke os selv. Og kender vi ikke os selv, kan vi heller ikke forstå evangeliet.

Hvis vi ikke har elsket noget her på jorden, hvordan skal vi så forstå noget af Guds kærlighed. Hvis vi ikke bevæges af de store fortællinger og de store følelser, hvordan kan vi så fatte historien om Jesus.

Derfor sagde Grundtvig "Menneske først og kristen så", og bl.a. derfor ville han have en folkelig højskole, som skulle ligge i Sorø, og som også skulle være åben for ikke-kristne, når blot de havde sans for åndsliv. Som han siger så glad og fortrøstningsfuld:

Stræbe da hver på denne jord
Sandt menneske at være,
Åbne sit øre for sandheds ord
Og unde Gud sin ære,
Er kristendom da sandheds sag,
Om kristen ej han er i dag,
Han bliver det i morgen.

Og "sandt menneske", det indbefatter hele den jordiske sammenhæng. Også det ikke-kristne, den hedenske rigdom, der omgiver os, f.eks. de store fortællinger i

oldtid og nutid. De første kristne var jo hedninge, før de blev kristne, og sådan er det også med os.

Også de før-kristne og de ikke-kristne havde brug for at sætte sig i forhold til alt det, de ikke kunne magte selv: ondskab, kærlighed, død og evighed. Derom handler al religion. Derfor spiller religiøse spørgsmål en større rolle i dag - også politisk - end det har gjort i hundreder af år.

Kristendommen erstatter ikke det hedenske, men fornyr det. Gud kommer ikke til mennesker som en fremmed, han kommer til noget, han kender i forvejen. Derfor skal menneskeligheden udvikles som modtageapparatet.

Den danske menneskelighed er vejen til Gud. Men den er også vejen til det mellemfolkelige, internationale. Som han siger et sted; hvis vi ikke kender menneskeligheden i os selv og vor egen kultur, så kan vi ikke lære at kende og elske den hos andre... Menneskeligheden hos andre folkeslag, kan vi ikke forstå, "førend det menneskelige hos os selv kommer i levende bevægelse og sammensmelter med det beslægtede udefra".

Dét er vejen til gensidig respekt og fred mellem folkeslagene. Og det er vejen til, at vi får respekt for de nyankomne fremmede her i landet - og de for os.

Som barn havde Grundtvig ellers lært noget helt andet - at alt det hedenske skulle bekæmpes. Det var kernen i den første verdenshistorie, han skrev. Men så opdagede han, at det hedenske havde en egenværdi. Så blev han højskolemand, for nu kunne han holde skole med ikke-kristne, når blot de havde sans for åndsliv. Og så måtte han skrive en ny verdenshistorie!

Han blev aldrig færdig med spørgsmålet om, hvordan ordet er nået frem til os igennem alle generationerne lige fra de første kristne. Hvordan de er gået igennem alle folkeslagenes kultur.

Hvis nu Jesus var vokset op i Vorbasse i stedet for i Nazareth og havde vandret rundt i Danmark i oldtiden, så kunne alle forstå, at Guds ord kommer gennem den lokale danske kultur. Men hos os er det ikke blot vandret fra mund til mund, men også fra kultur til kultur.

Kulturerne skifter og tiderne skifter, men ordet følger med. Salmerne indhenter

de nye generationer, ikke mindst her ved juletid, hvor julesalmerne forbinder os med tidligere og kommende slægter. Ligesom Holbergs Komedier, H. C. Andersens Eventyr og Karen Blixens og Johannes V. Jensens romaner. Også de er vandret over gravene. Det er derfor vi nu har kanoniseret dem i en litterær kanon for skoleelever.

Og det er det samme med de bibelske fortællinger om Abraham og Sara, Josef og hans brødre og Saul og David, der har gennemsyret vores kultur i tusind år. Og historien om Jesus Kristus i Det Ny Testamente. Hans budskab om, at vi er elsket og bliver holdt oppe midt i ondskabens verden af snæversyn og selvcentrering.

Men Jesus kommer på helt på sin egen måde. Fortællingerne, salmerne osv. kommer bagfra hen over gravene fra fortiden til nutiden. Med deres budskab er, at Jesus kommer forfra. Han går os i møde og rækker ud efter os hen over vores egen fremtidige grav. Derfra, hvor vi skal se ham og møde ham. Og han kommer allerede nu, når han taler til os. Den grav, han overskrider, er ikke blot graven med den døde, men også graven med DET døde.

Kom hjerte med hvad dødt, du har,
Hvad vi med sorg til graven bar,
Kom med det alt til ham, som døde,
Som levende dig nu vil møde.

I salmeordene kommer Jesus med Guds kærlighed. Ikke blot efter døden, men også her og nu. Han kalder ikke på os bagfra. Han kommer forfra over fremtidens grave med alle de døde og alt det døde. Han går os i møde, og ham skal vi gå i møde.

Det er det, der har lydt her i kirken for Valdemar og Kristoffer, Absalon, Holberg og Ingemann og alle de andre helte, slyngler, hellige og vantro, for alle generationerne år efter år. Deres gamle kirke har givet det videre til os, ikke som institution, men som levende fællesskab, skabt af ordet, der begyndte det hele, skabt af det fællesskab, der fik det til at springe over grave.

Det er det ord, der lyder i menighedens fællesskab. Vi kan miste alle andre fællesskaber, men fællesskabet om Guds ord gennem Jesus kan intet tage fra os. Det er det, vi synger i fællesskab. Ordet bryder ensomheden og slukker

julesorgen.

Som vi lige har sunget:

Betlehemsbarnet i krybberummet,
det er den evige vår,
troende hjerter det har fornummet:
Jul gør lyksaligt nytår!

Nytåret med al den sorrig og glæde, som vi nu skal synge om - en 325 år gammel sang af Kingo, der er betagende underlægningsmusik i filmen Barbara om fortærende kærlighed og tankeløs ondskab, om angst og lidelse og grænseløs lykke, sådan som menneskelivet er og vil være til evig tid. Salmen bruger gamle ord, men er eviggyldig. Sådan vil lykken og ulykken og sorgen og glæden også skifte i det ny år. Vi må tage det, som det kommer og sige Gud i vold. Som Johannes Ewald i den lille bøn, der lyder:

Oh Herre, forund mig lise og ro,
men revser du mig med smerte,
da lær mig at lide, at bede og tro,
og Jesus opfylde mit hjerte.

Amen. Og godt nytår.

Kilde
Manuskript tilsendt af taler

Kildetype
Digitalt manuskript

Tags
Lægprædikant, Nytårsdag, Nytårstale, Prædiken, Venstre

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/bertel-haarders-nytaarspraediken